

LANDSRÉTTUR

Dómur fimmtudaginn 4. júní 2026.

Mál nr. 376/2025:

Ákærvaldið

(Óli Ingi Ólason saksóknari)

gegn

Davíð Páli Sigurðssyni

(Björgvin Jónsson lögmaður)

(Guðbjörg Benjamínsdóttir réttargæslumaður)

(Gísli Kr. Björnsson réttargæslumaður)

Lykilorð

Brot í nánu sambandi. Börn. Líkamsárás. Miskabætur.

Útdráttur

D var gefið að sök brot í nánu sambandi gagnvart þáverandi stjúpsonum sínum, A og B, á tímabilinu 6. mars 2013 til 25. nóvember 2019, með því að hafa á sameiginlegu heimili þeirra ítrekað, endurtekið og á alvarlegan hátt, með nánar tilgreindri háttsemi, ógnað lífi, heilsu og velferð þeirra, með líkamlegu og andlegu ofbeldi og með þeirri háttsemi sinni ítrekað misþyrmt og misboðið þeim þannig að líkamlegri og andlegri heilsu þeirra var hættu búin, sýnt af sér vanvirðandi háttsemi, ruddalegt og ósiðlegt athæfi gagnvart þeim, beitt þá líkamlegum refsingum, móðgað þá og sært. Var háttsemi hans í ákæru aðallega talin varða við 1. mgr. 218. gr. b almennra hegningarlaga nr. 19/1940. Með dómi héraðsdóms, sem Landsréttur staðfesti, var D fundinn sekur um þá háttsemi sem honum var gefin að sök á tímabilinu frá 5. apríl 2016 til 1. apríl 2019, að öðru leyti en því að D var sýknaður af þeirri háttsemi sem lýst var í þremur tilgreindum undirliðum ákæru. D var hins vegar sýknaður vegna tímabilsins fyrir 5. apríl 2016 og eftir 1. apríl 2019. Við ákvörðun refsingar D var litið til 1., 2. og 3. töluliðar 1. mgr. og 3. mgr. 70. gr. almennra hegningarlaga. Var refsing D ákveðin fangelsi í 12 mánuði, auk þess sem honum var gert að greiða A og B miskabætur.

Dómur Landsréttar

Mál þetta dæma landsréttardómarnir Jón Höskuldsson, Ragnheiður Bragadóttir og Símon Sigvaldason.

Málsmeðferð og dómkröfur aðila

- Ríkissaksóknari skaut málinu til Landsréttar 14. apríl 2025 í samræmi við yfirlýsingu ákærða um áfrýjun. Málgögn bárust réttinum 27. nóvember 2025. Áfrýjað er dómi Héraðsdóms Reykjaness 26. mars 2025 í málinu nr. S-2183/2024.

- 2 Ákærvaldið krefst þess að refsing ákærða verði þyngd.
- 3 Ákærði krefst sýknu en til vara refsilækkunar. Þá krefst hann þess að miskabótakröfum brotaþola verði vísað frá dómi, til vara að hann verði sýknaður af þeim en að því frágengnu að þær verði lækkaðar.
- 4 Af hálfu brotaþola, A, er þess krafist að ákærða verði gert að greiða honum 3.000.000 króna auk vaxta samkvæmt 8. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu frá 14. janúar 2023 til þess dags er mánuður var liðinn frá birtingu bótakröfunnar, en með dráttarvöxtum samkvæmt 1. mgr. 6. gr. sömu laga frá þeim degi til greiðsludags. Til vara er þess krafist að hinn áfrýjaði dómur verði staðfestur um greiðslu miskabóta til brotaþola.
- 5 Af hálfu brotaþola, B, er þess krafist að ákærða verði gert að greiða honum 4.000.000 króna auk vaxta samkvæmt 8. gr. laga nr. 38/2001 frá 11. júní 2020 til þess dags er mánuður var liðinn frá birtingu bótakröfunnar, en með dráttarvöxtum samkvæmt 1. mgr. 6. gr. sömu laga frá þeim degi til greiðsludags. Til vara er þess krafist að hinn áfrýjaði dómur verði staðfestur um greiðslu miskabóta til brotaþola.
- 6 Við aðalmeðferð málsins fyrir Landsrétti voru spilaðar mynd- og hljóðupptökur af framburði ákærða og C, móður beggja brotaþola, í héraði auk þess sem þau gáfu bæði viðbótarskýrslu fyrir Landsrétti. Þá var horft á mynd- og hljóðupptökur af framburði brotaþola A fyrir héraðsdómi og brotaþola B í Barnahúsi, auk þess sem spilaðar voru upptökur af framburði vitnanna F, E og D í héraði og hlýtt á upptöku af skýrslu sem vitnið I gaf við rannsókn málsins.
- 7 Í viðbótarskýrslu ákærða kom meðal annars fram að hann teldi að C hefði haft þau áhrif á brotaþola að þeir bæru á ákærða þær sakir er fram kæmu í ákæru. Kvaðst hann vera þeirrar skoðunar að hún vildi gera honum lífið leitt. Lýsingar brotaþola á brotum hans væru uppspuni. Málið hefði haft mikil áhrif á hann, en vegna málsins hefði hann misst það starf sem hann gegndi.
- 8 Vitnið C greindi frá því að hún væri ekki lengur í samskiptum við ákærða, en kvaðst þó ekki bera illan hug til hans. Ástandið hefði oft á tíðum verið þungt á heimili hennar og ákærða, en hún hefði sjálf ekki beitt brotaþola líkamlegu ofbeldi. Ástandið hefði verið litað af því að allir hefðu haft áhyggjur af því í hvernig skapi ákærði yrði þegar hann kæmi heim úr vinnu. Vitnið sagði að ekki væri rétt munað hjá brotaþola A, svo sem hann hefði lýst í skýrslu hjá lögreglu 14. september 2023, að ákærði hefði í jólamánuði eitthvert árið skellt höfði F, hálsystur brotaþola, utan í frystiskáp á heimilinu. Kvaðst C hafa ætlað að taka F úr aðstæðum er uppi voru og fara með hana inn í herbergi, en ekki hefði betur tekist til en svo að hjálmur á höfði F hefði rekist utan í skápinn. Ákærði hefði ekki átt neina sök á því. Eftir skilnað hennar og ákærða hefði verið rætt um hvort brotaþoli B ætti að vera í samskiptum við ákærða, sem hefði verið eina föðurímynd drengsins, en ekki hefði komið til þess.

Niðurstaða

- 9 Í máli þessu er ákærða gefið að sök brot í nánu sambandi en til vara barnaverndarlagabrot gagnvart brotþolum, A og B, þáverandi stjúpsonum sínum, framin á tímabilinu 6. mars 2013 til 25. nóvember 2019, svo sem nánar er rakið í ákæru. Í ákæru var háttsemin heimfærð til 1. mgr. 218. gr. b almennra hegningarlaga nr. 19/1940, en til vara til tilgreindra ákvæða barnaverndarlaga nr. 80/2002.
- 10 Með hinum áfrýjaða dómi var ákærði sýknaður af broti í nánu sambandi á tímabilinu 6. mars 2013 til 5. apríl 2016 þar sem ákvæði 218. gr. b almennra hegningarlaga hafði ekki verið lögfest á þeim tíma. Þá var talið að háttsemin yrði ekki heldur færð undir verknaðarlýsingu 98. gr. og/eða 1. mgr., sbr. 3. mgr. 99. gr. barnaverndarlaga á umræddu tímabili. Einnig var ákærði sýknaður af brotum á tímabilinu eftir 1. apríl 2019 þar sem í ljós þótti leitt að ákærði hefði þá verið fluttur út af sameiginlegu heimili fjölskyldunnar. Jafnframt var ákærði sýknaður af þeirri háttsemi að hafa slegið brotþola A með vírbursta í bakið, gripið um háls hans og lyft honum upp, hent í hann námsbók og rífið í sundur mynd sem hann gerði í skólanum, sbr. undirliði A.I. og A.II. í A-kafla ákæru, sem og að hafa ýtt brotþola B niður stiga, sparkað í hann með hnénu, hrint honum niður af kómmóðu og hrækt á hann, sbr. undirlið B.I. í B-kafla ákæru. Að öðru leyti var ákærði sakfelldur samkvæmt ákæru og háttsemi hans heimfærð til 1. mgr. 218. gr. b almennra hegningarlaga. Var ákærði dæmdur í 12 mánaða fangelsi og gert að greiða brotþolum miskabætur.
- 11 Ákæruvaldið fellir sig við niðurstöðu hins áfrýjaða dóms um sýknu ákærða af þeim ákæruatriðum sem að framan greinir og krefst staðfestingar hans að öðru leyti. Eru þessi atriði því ekki til endurskoðunar fyrir Landsrétti.
- 12 Fyrir Landsrétti hefur ekki verið gerð krafa um að ákærði verði sakfelldur fyrir brot gegn barnaverndarlögum. Að teknu tilliti til þess og annars framangreinds, en að öðru leyti með vísan til forsendna hins áfrýjaða dóms verður hann staðfestur.
- 13 Ákærða verður gert að greiða allan áfrýjunarkostnað málsins, þar með talin málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns og þóknun réttargæslumanna brotþola, sem ákveðin verða að meðtöldum virðisaukaskatti eins og í dómsorði greinir.

Dómsorð:

Hinn áfrýjaði dómur skal vera óraskaður.

Ákærði, Davíð Páll Sigurðsson, greiði allan áfrýjunarkostnað málsins, 3.621.093 krónur, þar með talin málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns, Björgvins Jónssonar lögmanns, 1.767.000 krónur, og þóknun réttargæslumanna brotþola, Guðbjargar Benjamínsdóttur lögmanns og Gísla Kr. Björnssonar lögmanns, 883.500 krónur, til hvors um sig.

Dómur Héraðsdóms Reykjaness 26. mars 2025

Mál þetta var þingfest 24. október 2024 og dómtekið 5. febrúar 2025. Málið höfðaði lögreglustjórinn á Suðurnesjum með ákæru útgefni 11. september 2024 á hendur ákærða, Davíð Páli Sigurðssyni, kt. 000000-0000, [...] í [...], fyrir brot gegn almennum hegningarlögum, brot í nánu sambandi, en til vara gegn barnaverndarlögum, sem hér segir:

A.

Fyrir brot í nánu sambandi, en til vara barnaverndarlagabrot, gagnvart þáverandi stjúpssyni sínum, A, kt. 000000-0000, framin á tímabilinu frá 6. mars 2013 til 25. nóvember 2019, aðallega á sameiginlegu heimili þeirra, fyrst að [...], [...], en allt frá 28. nóvember 2013 að [...], [...], með því að hafa, ítrekað, endurtekið og á alvarlegan hátt, ógnað lífi, heilsu og velferð hans, með líkamlegu og andlegu ofbeldi og með þeirri háttsemi sinni ítrekað misþyrmt og misboðið honum þannig að líkamlegri og andlegri heilsu hans var hætta búin, sýnt af sér vanvirðandi háttsemi, ruddalegt og ósiðlegt athæfi gagnvart honum, beitt hann líkamlegum refsingum, móðgað hann og sært, m.a. svo sem hér nánar greinir:

A.I.

Með því að hafa á framangreindu tímabili ítrekað beitt A líkamlegu ofbeldi og líkamlegum refsingum á heimili sínu, m.a. með því hafa slegið hann með virbursta í bakið, gripið um háls hans og lyft honum upp, hent í hann námsbók, ítrekað rassskellt hann, ítrekað rífið hann upp á hálsmálinu og ítrekað gripið í hann og hent honum til, m.a. hent honum inni í herbergið hans.

A.II.

Með því að hafa á framangreindu tímabili ítrekað beitt A andlegu ofbeldi, öskrað á hann, gert lítið úr honum, talað niður til hans, talað til hans með niðrandi hætti, rífið í sundur mynd sem hann gerði í skólanum og auk þess hótað honum að allt yrði verra ef hann segði frá því líkamlega og andlega ofbeldi sem ákærði beitti hann.

A.III.

Með því að hafa á framangreindu tímabili ítrekað beitt yngri bróður A, B, kt. 000000-0000, líkamlegu og andlegu ofbeldi á sameiginlegu heimili þeirra, sbr. B-kafla, oft í viðurvist A.

B.

Fyrir brot í nánu sambandi, en til vara barnaverndarlagabrot, gagnvart þáverandi stjúpssyni sínum, B, kt. 000000-0000, framin á tímabilinu frá 6. mars 2013 til 25. nóvember 2019, aðallega á sameiginlegu heimili þeirra, fyrst að [...], [...], en allt frá 28. nóvember 2013 að [...], [...], með því að hafa, ítrekað, endurtekið og á alvarlegan hátt, ógnað lífi, heilsu og velferð hans, með líkamlegu og andlegu ofbeldi og með þeirri háttsemi sinni ítrekað misþyrmt og misboðið honum þannig að líkamlegri og andlegri heilsu hans var hætta búin, sýnt af sér vanvirðandi háttsemi, ruddalegt og ósiðlegt athæfi gagnvart honum, beitt hann líkamlegum refsingum, móðgað hann og sært, m.a. svo sem hér nánar greinir:

B.I.

Með því að hafa á framangreindu tímabili ítrekað beitt B líkamlegu ofbeldi og líkamlegum refsingum á heimili sínu, m.a. með því hafa ýtt honum niður stiga hjá þvottahúsinu á [...], sparkað í hann með hnénu, hrint honum niður af kómmóðu, hrækt á hann, ítrekað gripið um háls hans, ítrekað rassskellt hann, ítrekað rífið hann upp á hálsmálinu og ítrekað gripið í hann og hent honum til, m.a. hent honum inn í herbergið hans.

B.II.

Með því að hafa á framangreindu tímabili ítrekað beitt B andlegu ofbeldi, öskrað á hann, gert lítið úr honum, talað til hans með niðrandi hætti, bannað honum að segja móður hans frá því líkamlega og andlega ofbeldi sem ákærði beitti hann og sagt við hann að ákærði yrði mjög reiður ef hann segði frá.

B.III.

Með því að hafa á framangreindu tímabili ítrekað beitt eldri bróður B, A, kt. 000000-0000, líkamlegu og andlegu ofbeldi á sameiginlegu heimili þeirra, sbr. A-kafla, oft í viðurvist B.

Í ákæru kemur fram að afleiðingar háttsemi ákærða samkvæmt A-kafla ákæru hafi m.a. verið þær að A hafi glímt við áfallastreituröskun og sjálfsvígshugsanir. Þá kemur þar fram að afleiðingar háttsemi ákærða samkvæmt B-kafla ákæru hafi m.a. verið þær að B hafi upplifað langvarandi ótta og hræðslu við ákærða og glímt við áfallastreituröskun.

Í ákæru er háttsemi ákærða samkvæmt bæði A- og B-kafla ákæru talin varða við 1. mgr. 218. gr. b almennra hegningarlaga nr. 19/1940 en til vara við 98. gr. og 1., sbr. 3., mgr. 99. gr. barnaverndarlaga nr. 80/2002. Af hálfu ákæruvaldsins er þess krafist að ákærði verði dæmdur til refsingar og til greiðslu alls sakarkostnaðar.

Í ákæru er teknar upp bótakröfur réttargæslumanna brotaþola A og B. Við aðalmeðferð málsins lögðu réttargæslumenn brotaþola fram bókun um breytingu á aðild vegna bótakrafna þeirra þannig að móðir brotaþola, C, kt. 000000-0000, geri kröfurnar fyrir hönd þeirra hvors um sig. Það sætti ekki athugasemdum af hálfu ákærða að sú breyting á aðild kæmist að í málinu.

C krefst þess fyrir hönd ólöggráða sonar síns, A, vegna A-kafla ákæru, að ákærða verði gert að greiða honum miskabætur að fjárhæð 3.000.000 króna að viðbættum vöxtum samkvæmt 8. gr., sbr. 4. gr., laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001 frá 14. janúar 2023 til þess dags er mánuður var liðinn frá birtingu bótakröfunnar en með dráttarvöxtum samkvæmt 9. gr., sbr. 1. mgr. 6. gr., sömu laga frá þeim degi til greiðsludags. Þá verði ákærði dæmdur til greiðslu þóknunar réttargæslumanns.

C krefst þess fyrir hönd ólöggráða sonar síns, B, vegna B-kafla ákæru, að ákærða verði gert að greiða honum skaða- og miskabætur að fjárhæð 4.000.000 króna, auk vaxta samkvæmt 8. gr., sbr. 4. gr., laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001 frá 11. júní 2020 til þess dags er mánuður var liðinn frá því að ákærða var kynnt bótakrafan en með dráttarvöxtum samkvæmt 9. gr., sbr. 1. mgr. 6. gr., sömu laga frá þeim degi til greiðsludags. Þá verði ákærði dæmdur til greiðslu þóknunar réttargæslumanns.

Ákærði krefst sýknu af kröfum ákæruvaldsins og að bótakröfum brotaþola verði vísað frá dómi en að því frágengnu að hann verði dæmdur til vægustu refsingar sem lög leyfa og að bætur til brotaþola verði stórlega lækkaðar. Þá krefst hann þess að málsvarnarlaun verjanda hans verði greidd úr ríkissjóði.

I.

Bakgrunnur máls og efnistöð dómsins

Ákærði og C, móðir brotaþola A og B, gengu í hjúskap árið 2013 en höfðu þá þegar búið saman í um tvö ár. Fyrir átti ákærði tvö börn, þau D, fæddan [...], og E, fædda [...]. C átti auk brotaþola A og B fyrir eina dóttur, F, fædda [...]. Börnin bjuggu öll á sameiginlegu heimili þeirra ákærðu og C. Þá eiga þau að auki einn son saman, G, fæddan [...]. Fyrst eftir að ákærði og C hófu sambúd bjó fjölskyldan til skamms tíma í Reykjavík, flutti síðan að [...] í [...] og svo síðla árs 2013 að [...] í [...]. Þar bjó fjölskyldan þar til ákærði og C slitu samvistum á fyrri hluta árs 2019.

Líkt og að framan greinir er ákærða í A-kafla ákæru gefið að sök brot í nánu sambandi og til vara barnaverndarlagabrot gagnvart brotaþola A á árunum 2013–2019. Þá er ákærða í B-kafla ákæru gefið að sök brot í nánu sambandi og til vara barnaverndarlagabrot gagnvart brotaþola B á sama tímabili. Til grundvallar A-kafla ákæru liggur lögreglurannsókn nr. [...] og til grundvallar B-kafla ákæru liggur lögreglurannsókn nr. [...]. Af framlögðum rannsóknargögnum er ljóst að framangreindar rannsóknir skarast og því óhægt um vik að fjalla með aðgreindum hætti um það sem fram kom í hvorri rannsókn fyrir sig. Á það ekki síst við um framburði ákærða, brotaþola og vitna. Af þeim sökum verður fyrst fjallað í einu lagi um umræddar lögreglurannsóknir og reynt að draga upp sem gleggsta mynd af frásögn ákærða og brotaþola á rannsóknarstigi og rakið það helsta úr skýrslum vitna og öðrum framlögðum gögnum (II. kafli). Þar á eftir verður vikið að framburði ákærða, brotaþola og annarra vitna fyrir dómi (III. kafli) og því næst gerð grein fyrir helstu sjónarmiðum ákæruvaldsins og ákærða (IV. kafli). Loks verður svo gerð grein fyrir niðurstöðu dómsins (V. kafli).

II.

Lögreglurannsókn máls og önnur framlögð gögn

1.

Mál þetta hófst með tveimur aðskildum beiðnum velferðarsviðs [...] til lögreglustjórans á Suðurnesjum um lögreglurannsókn, dagsettum 19. og 20. júní 2023.

Í þeirri beiðni sem dagsett er 20. júní 2023 er óskað eftir lögreglurannsókn á meintu líkamlegu, tilfinningalegu eða sálrænu ofbeldi ákærða gagnvart brotþola A. Fram kemur að tilkynning hafi borist barnavernd [...] 26. maí 2023. Með beiðninni fylgdi greinargerð þar sem fram kemur að brotþoli A hafi komið í viðtal til málastjóra 9. júní 2023. Í því viðtali hafi hann greint frá því að hafa orðið fyrir líkamlegu og tilfinningalegu ofbeldi af hálfu ákærða. Ofbeldið hafi byrjað árið 2013 en þá hafi þau ákærði og móðir hans gengið í hjúskap. Þá hafi brotþoli greint frá því að ákærði hafi kýlt hann, tekið hann hálstaki, lamið hann með vírbursta, auk þess sem hann hafi slegið hann, ýtt honum og fellt hann. Einnig hafi brotþoli greint frá tilfinningalegu ofbeldi þar sem ákærði hafi hóttað honum. Loks hafi brotþoli tjáð málastjóra að hann hafi ekki greint frá þessu fyrr þar sem ákærði hafi hóttað því að ef hann segði frá myndi hann gera eitthvað verra við hann, systkini hans og móður.

Í þeirri beiðni sem dagsett er 19. júní 2023 er óskað eftir lögreglurannsókn á meintu líkamlegu, tilfinningalegu eða sálrænu ofbeldi ákærða gagnvart brotþola B. Fram kemur að tilkynning hafi borist barnavernd [...] 2. maí 2023. Með þeirri beiðni fylgdi einnig greinargerð þar sem fram kemur að brotþoli B hafi komið í viðtal til málastjóra 5. maí 2023. Í því viðtali hafi hann greint frá því að hafa orðið fyrir líkamlegu og tilfinningalegu ofbeldi á heimili sínu af hálfu ákærða. Ofbeldið hafi byrjað árið 2013 en þá hafi þau ákærði og móðir hans gengið í hjúskap. Þá hafi brotþoli greint frá því að ákærði hafi tekið hann hálstaki og ýtt honum upp að vegg, hrint honum niður stiga með þeim afleiðingum að hann hafi ekki getað æft fótbolta og hóttað honum því við matarborðið að ef hann hætti ekki að smjatta myndi hann hrækja á hann sem hann hafi svo gert. Einnig hafi brotþoli greint frá miklu tilfinningalegu ofbeldi á heimilinu.

2.

Brotþoli A gaf skýrslu hjá lögreglu 15. september 2023 að viðstöddum réttargæslumanni sínum og fulltrúa frá barnavernd [...] og eru bæði samantekt þeirrar skýrslu og upptaka af henni á meðal framlagðra gagna. Við það tækifæri greindi hann frá því í sjálfstæðri frásögn að líkamlegt ofbeldi af hálfu ákærða hafi hafist eftir að fjölskyldan flutti að [...] í [...] en fram að því hafi það eingöngu verið andlegt. Það hafi mest beinst að móður hans en ákærði hafi þó einnig skammað þau systkinin og meitt. Í því sambandi skýrði hann m.a. frá því að ákærði hafi kastað stærðfræðibók í höfuðið á honum, slegið hann með vírbursta í bakið, tekið hann og systur hans upp á hálsmálinu og haldið þeim upp við vegg þannig að hnefi ákærða þrýsti að hálsi hans og hann gat ekki andað, bannað honum að borða, iðulega rífið þau systkinin upp og hent þeim til eða inn í herbergi, rassskellt þau, hóttað þeim að henda þeim út í kuldann á náttfötunum, rífið mynd sem hann hafi teiknað í skólanum, rífið N1-vegabréf sem hann hafi verið búinn að fylla af stimplum, eyðilagt perlumynd sem hann hafi verið búinn að vinna lengi að og iðulega gert lítið úr honum.

Þá lýsti hann því m.a. að ákærði hafi hrækt í andlit brotþola B þegar fjölskyldan hafi verið á ferðalagi úti landi, hent brotþola B og systur þeirra út á náttfötunum og þau þurft að klæða sig utandyra, hrint brotþola B niður af kommóðu, hrint brotþola B niður tröppur þannig að hann hafi tognað á fæti, hrækt í andlit brotþola B við matarborðið og hellt mjólk á gólfið viljandi og skipað brotþola B að þurrka hana upp. Þau systkinin hafi öll verið hrædd við ákærða og ekkert þeirra þorað að segja frá þar sem hann hafi hóttað þeim að það myndi gera illt verra. Hann hafi hins vegar komið öðruvísi fram við sín eigin börn. Ákærði og móðir þeirra systkina hafi aukinheldur rifist mikið og bæði systir þeirra og E, dóttir ákærða, hafi reynt að vernda þá bræður fyrir því. Þá hafi ákærði iðulega öskrað á þau systkinin og móður þeirra, skellt hurðum og verið ógnandi í fasi.

Loks greindi hann frá því að í apríl 2023 hafi hann verið á gangi með vinum sínum og rekist á litla bróður sinn, G, grátandi fyrir utan fyrrum heimili fjölskyldunnar að [...] þar sem ákærði búi enn. Við það hafi hann brotnað niður og sagt móður sinni frá því sem gengið hafi á. Hann hafi ekki áttað sig á því fyrr en eftir á hversu rangt þetta hafi verið enda hafi hann verið ungur að árum þegar þetta hafi hafist. Eftir að hann hafi náð betur utan um það sem hafi gengið á hafi honum líðið mjög illa og bæði reynt að taka eigið líf og viðhaft aðra sjálfsskaðandi hegðun.

Brotþoli A gaf aðra skýrslu hjá lögreglu 1. nóvember 2023 að viðstöddum réttargæslumanni sínum og fulltrúa frá barnavernd [...] og eru bæði samantekt þeirrar skýrslu og upptaka af henni einnig á

meðal framlagðra gagna. Við það tækifæri greindi hann frá líkamlegu og andlegu ofbeldi ákærða gagnvart þeim bræðrum með sambærilegum hætti og í fyrri skýrslutöku.

3.

Hinn 21. september 2023 gaf brotaþoli B skýrslu fyrir dómi við rannsókn málsins á grundvelli a-liðar 1. mgr. 59. gr. laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála og eru endurrit þeirrar skýrslu, samantekt hennar og upptaka af henni á meðal gagna málsins. Skýrslutökuna annaðist sérhæfður rannsakandi á vegum Barnahúss undir stjórn dómara. Við það tækifæri greindi brotaþoli B frá því að ofbeldi ákærða hafi hafist þegar fjölskyldan bjó að [...]. Í því sambandi lýsti hann því að ákærði hafi þar eitt sinn þegar hann hafi verið fjögurra ára tekið í hálsmálið á peysu hans og lyft honum upp. Þá hafi ákærði öskrað á hann og bannað honum að segja móður sinni frá því sem hafi gerst. Hann minni í öllu falli að þetta hafi gerst að [...]. Eftir að fjölskyldan hafi flutt að [...] í [...] hafi bæði líkamlegt og andlegt ofbeldi ákærða ágerst. Í því sambandi lýsti brotaþoli því m.a. að ákærði hafi hrint honum niður stiga þannig að á honum hafi séð og bannað honum að segja móður sinni hvað hafi gerst, hrækt í andlit hans þegar þau hafi verið á leið í útilegu, öskrað á hann daglega, hellt mjólk niður viljandi og skipað þeim bræðrum að þrifa hana upp, iðulega talað niðrandi til hans, ítrekað rífið í hann, rassskellt hann, sparkað honum inn í herbergi með hnénu, ítrekað tekið aftan í hálsinn á honum þannig að á honum hafi séð og hann fundið til og orðið brjáláður ef hann smjattaði. Þá lýsti hann því að ákærði hafi einnig beitt systkini hans líkamlegu og andlegu ofbeldi og greindi í því sambandi m.a. frá því að hann hafi tekið þau upp á hálsmálinu og haldið þeim upp við skáp. Þá lýsti hann því að ákærði hafi kastað lykklum í móður þeirra með þeim afleiðingum að tveir fingur hennar hafi brotnað. Loks greindi brotaþoli B frá því að honum líði illa vegna þess sem gengið hafi á og glími við þunglyndi.

4.

Ákærði gaf skýrslu hjá lögreglu 3. nóvember 2023 og eru bæði samantekt þeirrar skýrslu í tveimur aðskildum lögregluskýrslum, annars vegar varðandi sakargiftir samkvæmt A-kafla ákæru og hins vegar sakargiftir samkvæmt B-kafla ákæru, og upptaka af henni á meðal framlagðra gagna. Aðspurður um afstöðu til sakargifta neitaði ákærði alfarið sök og kvaðst ekkert sjálfstætt hafa um atvik að segja. Þá var honum kynntur framburður beggja brotaþola um einstök tilvik þar sem hann hafi beitt þá ýmist líkamlegu eða andlegu ofbeldi. Hann kvaðst ekki kannast við neitt þeirra tilvika sem þeir hafi greint frá. Hann kvaðst muna eftir því að hafa einu sinni lyft brotaþola B upp þegar hann hafi sparkað af sér skónum frekar en að raða þeim upp en sett hann strax niður aftur. Þá lýsti ákærði því að samband hans við C hafi á köflum verið stormasamt og þau oft átt tilgangslaus rífrildi. Þá kvað hann þolinmæði sína gagnvart hennar börnum eftir á að hyggja hugsanlega hafa verið minni en gagnvart hans eigin börnum og hann átt það til að hækka við þau róminn. Hann neitaði því hins vegar alfarið að hafa nokkurn tímann beitt þau líkamlegu eða andlegu ofbeldi.

5.

C, fyrrverandi eiginkona ákærða og móðir brotaþola A og B, gaf skýrslu hjá lögreglu 13. júlí 2023 og eru bæði samantekt þeirrar skýrslu og upptaka af henni á meðal framlagðra gagna. Hún lýsti því m.a. að ákærði hafi átt það til að taka köst gagnvart sonum hennar, fleygja þeim inn í herbergi, skella hurðinni og banna þeim að koma fram. Einnig hafi hann átt það til að taka í hálsmál þeirra, snúa þeim við og setja þá upp við vegg. Að sama skapi hafi honum fundist í lagi að flengja þá. Enn fremur hafi hann iðulega talað niðrandi til þeirra og hótað þeim. Þá kvaðst hún hafa tekið eftir því að synir hennar hafi verið hræddir við ákærða. Hún lýsti því enn fremur að einhvern tímann hafi brotaþoli A verið úti á svölum með ákærða og komið grátandi inn með áverka á bakinu sem hann hafi sagt vera eftir vírbursta sem ákærði hafi verið með í höndunum. Einnig greindi hún frá því að eitt sinn hafi hún tekið eftir því að brotaþoli B hafi verið illa marinn á öðru lærinu. Hann hafi kvaðst hafa meitt sig á fótboltaefingu. Eftir að þau ákærði hafi verið skilin hafi henni svo verið greint frá því að ákærði hafi hrint honum niður stiga. Loks greindi hún frá því að málefni fjölskyldunnar hafi komið til kasta barnaverndaryfirvalda. Hún hafi gert lítið úr því hvernig heimilisástandið var í þeim könnunarviðtölum sem hún hafi farið í og ekki sagt fyllilega rétt frá.

6.

H, faðir brotþola A og systur þeirra bræðra, F, gaf símaskýrslu hjá lögreglu 21. nóvember 2023 og eru bæði samantekt þeirrar skýrslu og hljóðupptaka af henni á meðal framlagðra gagna. Hann greindi m.a. frá því að bæði börn hans hafi kvartað mikið undan ástandinu á heimili ákærða og móður sinnar. Þau hafi ekki kvartað yfir líkamlegu ofbeldi af þeirra hendi en kvartað yfir því að mikið væri öskrað á þau. Þá viti hann til þess að F hafi eitt sinn farið niður á lögreglustöð og kært móður sína. Hann hafi orðið var við áverka á borð við marbletti á börnunum, t.d. handafar á upphandlegg brotþola A eins og rífið hafi verið í hann. Þá hafi hann og eiginkona hans haft samband við þau ákærða og C og tjáð þeim að þau myndu hafa samband við barnaverndaryfirvöld ef þau yrðu vör við slíka áverka aftur. Þá hafi börnin eftir því sem leið á hjúskap ákærða og móður þeirra sótt í að vera meira á heimili hans og eiginkonu hans en áður og þau hafi að sama skapi verið stuðningsforeldrar fyrir brotþola B. Þá greindi hann frá því að hann og eiginkona hans hafi að minnsta kosti einu sinni og jafnvel tvisvar beint tilkynningu til barnaverndaryfirvalda vegna ákærða og C. Að öðru leyti kvaðst hann lítið geta tjáð sig um ætluð brot ákærða. Hann viti ekki mikið um þau.

7.

I, eiginkona vitnisins H og stjúpmóðir brotþola A, gaf símaskýrslu hjá lögreglu 21. nóvember 2023 og eru bæði samantekt þeirrar skýrslu og hljóðupptaka af henni á meðal framlagðra gagna. Hún kvaðst lítið vita um ætluð brot ákærða að öðru leyti en því að brotþoli A hafi kvartað mikið undan honum og hún ítrekað rætt það við C. Það hafi þó litlu skilað og C alltaf komið með afsakanir. Hún hafi sjálf tvívegis hringt í barnaverndaryfirvöld vegna ástandsins á heimilinu. Barnaverndaryfirvöld hafi hins vegar ekkert haldbært aðhafst. Umkvartanirnar hafi ekki eingöngu snúið að ákærða heldur einnig C og jafnvel meira að henni en honum. Brotþoli A hafi talað um að iðulega væri rífið í þau börnin og þau rassskellt. Hún minnst þess að hafa einu sinni séð áverka á upphandlegg brotþola A en telji að sá áverki hafi verið eftir móður hans þar sem hann hafi virst vera eftir litla hönd. Þá hafi hún einu sinni séð ákærða rífa í brotþola B og í annað sinn séð C ýta honum.

8.

F, systir brotþola A og B, gaf skýrslu hjá lögreglu 21. nóvember 2023 og eru bæði samantekt þeirrar skýrslu og upptaka af henni á meðal framlagðra gagna. Hún greindi m.a. frá því að ástandið á heimili ákærða og móður þeirra hafi ekki verið gott. Mikið hafi verið um ofbeldi, bæði líkamlegt og andlegt. Ákærði hafi iðulega gripið í hálsmál þeirra barnanna og ýtt þeim upp að vegg eða lyft þeim upp á hálsmálinu, rassskellt þau og öskrað á þau. Hún muni eftir einu skipti þar sem ákærði hafi gripið í hálsmál hennar og brotþola A, snúið og lyft þeim upp þannig að brotþoli A hafi átt í erfiðleikum með að anda. Einnig muni hún eftir einu skipti þar sem ákærði hafi hrint brotþola B niður stiga þannig að hann hafi meitt sig. Hún hafi ekki séð það atvik en heyrt þegar brotþoli B hafi dottið niður stigann. Hann hafi svo sagt henni síðar að ákærði hafi hrint honum. Þá hafi ákærði oftast en einu sinni hent henni út úr húsinu á nærfötunum þar sem hún hafi átt erfitt með að koma sér af stað á morgnana og hún ekki fengið að koma aftur inn nema gegn lofordi um að klæða sig strax og koma sér af stað. Hann hafi hins vegar komið allt öðruvísi fram við sín eigin börn. Þá greindi hún frá því að einhverju sinni hafi móðir hennar rassskellt hana þar sem hún hafi brotið glas og hún farið ásamt vinkonu sinni og tilkynnt það til lögreglu. Ekkert hafi hins vegar komið út úr því. Þau hafi farið í nokkur viðtöl hjá barnaverndaryfirvöldum en aldrei sagt frá neinu og því ekkert komið út úr þeim heldur. Hún hafi í raun haldið að þetta væri eðlilegt heimilisástand enda ekki þekkt annað. Nú átti hún sig hins vegar á því að svo sé ekki. Að öðru leyti muni hún ekki eftir einstökum tilvikum.

9.

E, dóttir ákærða, gaf skýrslu hjá lögreglu 12. desember 2023 og eru bæði samantekt þeirrar skýrslu og upptaka af henni á meðal framlagðra gagna. Hún kvaðst lítið hafa um þetta mál að segja og ekki hafa orðið vitni að neinu ofbeldi af hendi ákærða. Hins vegar hafi verið mikil læti á heimilinu enda hafi þau verið átta í heimili og rifrildi á alla kanta algeng. Ákærði hafi stundum hækkað róminn, verið hvass og slegið í borð eða eitthvað ámóta en aldrei neitt umfram það. Þá hafi oft verið mikil ólæti í strákunum í bílferðum og ákærði stundum stöðvað bílinn til að vanda um við þá og hóttað því að hætta við ferðalagið.

Hann hafi hugsanlega haft minni þolinmæli gagnvart strákunum enda hafi þeir verið erfiðir. Það hafi þó oftast verið C sem misst hafi stjórn á sér. Ef einhver beri ábyrgð á því hvernig ástandið á heimilinu hafi verið sé það hún en ekki ákærði. Engum hafi liðið vel á heimilinu, hvorki ákærða og C né þeim börnunum.

10.

D, sonur ákærða, gaf skýrslu hjá lögreglu 9. janúar 2024 og eru bæði samantekt þeirrar skýrslu og upptaka af henni á meðal framlagðra gagna. Hann greindi frá því að ástandið á heimili fjölskyldunnar hafi verið „algjört mess“. Enginn hafi þó nokkurn tímann verið beittur ofbeldi. Ákærði hafi hugsanlega hækkað róminn en aldrei neitt umfram það. Þá lýsti hann því að iðulega hefðu verið ólæti í strákunum í bílferðum og ákærði þá orðið pirraður og stoppað bílinn. Hann hafi hugsanlega hóttað þeim að henda þeim út úr bílnum en aldrei gert það. Þá hafi hann mögulega hóttað því að eyðileggja leikföng þess barns sem eyðilaggt hafi leikföng annarra. Að öðru leyti hafi hann ekkert um þetta mál að segja.

11.

Með heimild C aflaði lögregla í þágu rannsóknar málsins greinargerða frá bæði J, félagsráðgjafa hjá [...], og K, sálfræðingi hjá Barnahúsi, um viðtöl sem þau áttu hvort um sig við brotþola A vegna ætlaðra brota ákærða gagnvart honum.

Í ódagsettri greinargerð J kemur fram að brotþoli A hafi mætt í sex viðtöl til hans á tímabilinu frá 30. maí 2023 til 2. október sama ár. Í fyrstu viðtölunum hafi þeir brotþoli ekki rætt efnislega um þau brot sem hann hafi orðið fyrir. Hann hafi þó greint frá því að hafa orðið fyrir ofbeldi af hálfu ákærða. Síðar hafi hann svo greint frá endurteknu andlegu og líkamlegu ofbeldi af hálfu ákærða gagnvart sér. Í viðtölunum hafi verið lögð áhersla á að vinna með líðan brotþola og upplifun og því ekki farið ofan í smáatriði viðvikjandi meintum brotum. Brotþoli hafi lýst mikilli vanlíðan sem m.a. megi rekja til umræddra brota. Hann hafi lýst ótta við að hitta ákærða á förnum vegi og hafi miklar áhyggjur af öllum samskiptum við hann. Brotþoli hafi sýnt veruleg einkenni vanlíðanar, reiði og hræðslu þegar rætt hafi verið um ætluð brot og það sem hann hafi upplifað af hendi ákærða.

Í vottorði K, dagsettu 31. maí 2024, kemur fram að brotþoli A hafi sótt til hennar níu viðtöl frá 16. janúar 2024 til þess dags er vottorðið sé ritað og meðferð sé stutt á veg komin. Hann hafi ávallt mætt í bókuð viðtöl, sýnt fræðslu áhuga og tekið virkan þátt í samtalsmeðferðinni. Þá kemur þar m.a. fram að í byrjun meðferðar hafi brotþoli verið með dauðahugsanir en ekki metinn í sjálfsvígshættu. Fyrir upphaf meðferðar hafi hann viðhaft mikla sjálfsskaðahegðun og lýst því sjálfur að honum liði mjög illa, væri með stöðugar dauðahugsanir og í mikilli vanvirgni. Hann sé með mikil einkenni áfallastreituröskunar. Aftast í umræddu vottorði eru svo niðurstöður og álit dregin saman. Þar kemur fram að í viðtölum hafi brotþoli lýst áfallaeinkennum sínum vel og fari þau vel saman við einkenni sem séu algeng eftir samskonar brot og hann hafi greint frá. Hann sé samstarfsfús og áhugasamur í meðferðarvinnunni og hafi alla burði til að vinna vel úr líðan sinni. Erfitt sé að segja til um hverjar framtíðarhorfur brotþola séu eftir þessa lífsreynslu. Algengt sé að þolendur ofbeldis upplifi vanlíðan í vissum aðstæðum á lífsleiðinni eins og ef þeir lendi í erfiðum samskiptum, verði vitni að ágreiningi og ýmsu öðru sem vakið geti upp erfiðar minningar. Meðferð sé svo stutt á veg komin að erfitt sé að segja til um hvernig honum muni vegna að meðferð lokinni.

12.

Með heimild C aflaði lögregla í þágu rannsóknar málsins einnig greinargerða frá sömu aðilum um viðtöl sem þau áttu hvort um sig við brotþola B vegna ætlaðra brota ákærða gagnvart honum.

Í ódagsettri greinargerð J kemur fram að brotþoli B hafi mætt í fjögur viðtöl hjá honum á tímabilinu frá 16. júní 2023 til 2. október sama ár. Í fyrstu viðtölunum hafi þeir brotþoli ekki rætt efnislega um þau brot sem hann hafi orðið fyrir. Hann hafi þó greint frá því að hafa orðið fyrir ofbeldi af hálfu ákærða. Síðar hafi hann svo greint frá endurteknu andlegu og líkamlegu ofbeldi af hálfu ákærða gagnvart sér. Hann hafi sagt ofbeldið hafa átt sér stað þegar móðir hans hafi ekki verið heima. Ákærði hafi öskrað á hann og ógnað honum. Þá hafi ákærði ítrekað rífið í hann, hrint honum og einhver skipti tekið hann hálstaki. Brotþoli hafi lýst miklum tilfinningavanda, hræðslu og ótta. Hann geri sér ekki grein fyrir því hvað af hans tilfinningavanda sé til kominn vegna ofbeldis af hálfu ákærða.

Í vottorði K, dagsettu 10. maí 2024, kemur fram að brotþoli B hafi sótt sex viðtöl til hennar frá 12. desember 2023 til þess dags er vottorðið sé ritað og meðferð sé stutt á veg komin. Hann hafi ávallt

mætt í bókuð viðtöl, sýnt fræðslu áhuga og tekið virkan þátt í samtalsmeðferðinni. Þá kemur þar m.a. fram að brotþoli hafi lýst kvíðaeinkennum í vissum aðstæðum og einnig sé hægt að greina depurðarlotur sem komi fyrir reglulega. Hann sé enn fremur með einkenni áfallastreituröskunar. Fyrir um hálfu ári hafi hann verið farinn að fíkta við grasreykingar og virst vera að leiðast út í áhættuhegðun en móður hans hafi tekist að stöðva þá þróun í góðu samstarfi við hann sjálfan og hann sé nú á góðri leið. Aftast í umræddu vottorði eru svo niðurstöður og álit dregin saman. Þar kemur fram að í viðtölum hafi brotþoli lýst áfallaeinkennum sínum vel og fari þau vel saman við einkenni sem séu algeng eftir samskonar brot og hann hafi greint frá. Hann sé samstarfsfús og áhugasamur í meðferðarvinnunni og hafi alla burði til að vinna vel úr líðan sinni. Erfitt sé að segja til um hverjar framtíðarhorfur brotþola séu eftir þessa lífsreynslu. Algengt sé að þolendur ofbeldis upplifi vanlíðan í vissum aðstæðum á lífsleiðinni eins og ef þeir lendi í erfiðum samskiptum, verði vitni að ágreiningi og ýmsu öðru sem vakið geti upp erfiðar minningar. Meðferð sé svo stutt á veg komin að erfitt sé að segja til um hvernig honum muni vegna að meðferð lokinni.

13.

Af hálfu ákærða var lögð fram í málinu umsókn velferðarsviðs [...] um viðtöl hjá fjölskyldumeðferðarfræðingi, dagsett 9. apríl 2018, vegna barna ákærða, E og D. Í þeirri umsókn kemur m.a. fram að tilkynningar hafi borist um að C flengi börnin og beiti þau líkamlegu ofbeldi. Einnig hafi verið áhyggjur af því að börnin sjái um sig sjálf að mestu leyti og beri mikla ábyrgð á heimilinu. Áhyggjur séu af því að gerðar séu of miklar kröfur á börnin varðandi heimilishald og að þau séu að miklu leyti afskiptalaus og yngri börnin í reiðileysi. Könnun máls hafi leitt í ljós að ekki væri um að ræða misfellur í aðbúnaði barnanna þar sem ekki hafi verið hægt að staðfesta að C beitti börn sín og ákærða ofbeldi. Ekkert af börnunum hafi greint frá líkamlegu ofbeldi fyrir utan það að C hefði átt til að flengja einhver þeirra hér áður fyrr en það væri alveg hætt í dag. Þá hafi þau E og D greint frá erfiðum samskiptum sínum við C sem hafi haft áhrif á líðan þeirra. Þau segi hana oft pirraða og að þau eigi erfitt með að leita til hennar ef eitthvað bjáti á. Þau C og ákærði hafi greint frá erfiðleikum með að koma sér saman um uppeldisaðferðir og með að sameina þetta flókna fjölskyldukerfi og hafi samskipti þeirra verið erfið á köflum. Þau hafi verið að vinna með þann vanda og séu núna byrjuð á ADHD-foreldranámskeiði. Mikilvægt sé að styðja við foreldrana til að styrkja þau enn frekar í að takast á við flókið fjölskyldukerfi, styrkja þau í uppeldishlutverki sínu og vinna með sambandsstöðu sína.

III.

Framburðir ákærða og vitna fyrir dómi

1.

Ákærði kom fyrir dóm við þingfestingu málsins 24. október 2024 og neitaði sök og hafnaði framkomnum bótakröfum brotþola. Við aðalmeðferð málsins áréttaði ákærði þá afstöðu sína.

Í framburði ákærða kom afdráttarlaust fram að hann hefði aldrei beitt brotþola líkamlegu ofbeldi, líkamlegum refsingum, gripið í þá og hent þeim inn í herbergi, beitt þá andlegu ofbeldi, öskrað á þá, sagt eitthvað niðurlægjandi við þá, móðgað þá, sært þá eða hótad þeim. Hann hefði hugsanlega hækkað við þá róminn eins og gefi að skilja enda mikill erill á heimilinu. Þá kvað hann engin þeirra tilvika sem tilgreind séu í ákæruliðum A.I.–A.II. og B.I.–B.II eiga sér nokkra stoð í raunveruleikanum. Aðspurður um það af hverju hann teldi brotþola greina frá ofbeldi af hans hálfu með þeim hætti sem raun beri vitni kvaðst ákærði telja það undan rifjum móður þeirra runnið og hugsanlega vera af fjárhagslegum toga. Þetta sé eitthvað sem orðið hafi til í þeirra ranni eftir að þau móðir drengjanna skildu. Hann hafi eðli máls samkvæmt stundum skammað þá, enda hafi oft verið mikil læti í þeim, en það hafi aldrei verið með þeim hætti sem þeir lýsi nú. Þá kvaðst hann telja móður drengjanna einnig standa á bakvið það sem þeir hafi sagt við barnaverndaryfirvöld, félagsráðgjafa og sálfræðing og sér finnst verulega ólíklegt að hann beri einhverja ábyrgð á vanlíðan drengjanna. Hið sama gildi um framburði móður drengjanna, C, og systur þeirra, F. Þetta sé allt „eitthvað eftir skilnaðar dæmi“.

2.

Brotþoli, A, lýsti því fyrir dómi að ofbeldi af hálfu ákærða hefði hafist eftir að fjölskyldan flutti að [...] í [...]. Ákærði hefði verið slæmur í skapi og látið það bitna á móður hans, honum sjálfum og systkinum hans. Hann lýsti því að hann hefði orðið fyrir bæði líkamlegu og andlegu ofbeldi af hálfu

ákærða. Í því sambandi greindi hann frá því að ákærði hefði einhverju sinni tekið hann og F systur hans upp á hálsmálinu þannig að þau náðu ekki andanum. Hann hafi reyndar oft tekið þau upp á hálsmálinu en það hafi, svo hann muni, bara verið einu sinni á þann hátt að þau náðu ekki andanum. Þá hafi ákærði oft rassskellt þau og oft gripið í þau og hent þeim inn í herbergi. Það hafi jafnvel gerst nokkrum sinnum í viku. Inn á milli hafi þó komið dagar sem ákærði hafi verið rólegur. Þá hafi ákærði reglulega öskrað á þau. Stundum hafi hann sagt eitthvað sem særði. Núna muni hann þó ekki eftir neinu sérstöku sem hann hafi sagt. Þá hafi ákærði oft en einu sinni hótad að henda honum út úr húsi ef hann hafi verið seinn að klæða sig á morgnana. Hann hafi að sama skapi gert þeim systkinunum ljóst að ef þau segðu barnaverndaryfirvöldum frá einhverju sem gerðist innan veggja heimilisins myndi það hafa afleiðingar í för með sér.

Aðspurður um það hvort hann minntist þess að hafa einhvern tímann fengið áverka af völdum ákærða kvaðst hann vita til þess að hafa einu sinni verið með handafar á upphandleggnum. Hann muni þó lítið eftir því sjálfur. Þá kvaðst hann aðspurður muna eftir því að ákærði hefði lamið hann í bakið með vírbursta. Ákærði hefði verið að þrifa grillið og hann sjálfur verið með einhver ólæti. Ákærði hefði skammað hann en hann ekki hætt og ákærði þá lamið hann í bakið með burstanum. Aðspurður kvaðst hann ekki muna eftir því að ákærði hefði einhvern tímann gripið um hálsinn á honum. Þá kvaðst hann aðspurður muna vel eftir því að ákærði hefði kastað námsbók í höfuðið á honum. Hann kvað ákærða enn fremur oft hafa hent honum inn í herbergi, stundum svo harkalega að hann hafi meitt sig. Þá hafi hann að sama skapi rassskellt reglulega, stundum svo fast að hann hafi meitt sig.

Aðspurður um ofbeldi ákærða gagnvart brotþola B greindi brotþoli A frá því að ákærði hefði eitt sinn skömmu áður en brotþoli B hafi átt að fara á fótboltamót í Vestmannaeyjum hrint honum niður stiga þannig að hann hafi fengið svartan marblett á annað lærið. Þá hafi ákærði einnig iðulega hent honum inn í herbergi, rassskellt hann, öskrað á hann og hótad honum á svipaðan hátt. Sjálfur hafi hann oft orðið vitni að því þegar ákærði hafi beitt brotþola B ofbeldi og reynt að hugga hann þegar ákærði hafi meitt hann. Í raun hafi ákærði jafnvel beitt brotþola B meira ofbeldi en hann sjálfan. Hann hafi verið meiri grallari og oft gert eitthvað af sér sem orðið hafi til þess að ákærði beitti hann ofbeldi. Þá greindi hann frá því að ákærði hafi einu sinni þegar fjölskyldan hafi verið á ferðalagi hrækt framan í brotþola B. Hann hafi verið að sparka aftan í sæti ákærða sem hafi orðið reiður, stöðvað bílinn, farið út úr honum sjálfur, rífið brotþola B út og hrækt framan í hann. Þá hafi hann iðulega orðið reiður á matmálstímum og barið í matarborðið vegna þess að brotþoli B smjattaði. Aðspurður kvaðst hann ekki muna eftir því að ákærði hefði ýtt brotþola B niður af kómmóðu.

Aðspurður um það hvort móðir hans hafi vitað af því hvernig ástandið hafi verið kvað hann hana lítið hafa vitað enda hafi þetta iðulega átt sér stað þegar hún hafi ekki verið heima. Hún hafi þó eðli máls samkvæmt vitað að hann hafi rassskellt þá og öskrað á þá. Þá kvaðst hann lítið hafa rætt þetta við móður sína. Þau systkinin hafi hins vegar rætt þetta sín á milli.

Loks greindi brotþoli A frá því að honum hafi liðið mjög illa á heiminu en ekki þorað að segja frá neinu. Þau systkinin og móðir þeirra hafi öll verið hrædd við ákærða. Hann hafi þó farið til föður síns og stjúp móður aðra hverja viku, ólíkt brotþola B sem hafi þurft að vera óslitið á heimilinu. Þá hafi hann glímt við mikla vanlíðan á síðustu árum og fengið aðstoð fagaðila vegna þess.

3.

C, móðir brotþola og fyrrverandi eiginkona ákærða, lýsti því fyrir dómi að ástandið á heimili fjölskyldunnar hefði versnað eftir að þau ákærði hefðu gift sig og rífrildi þeirra tveggja á milli hefði aukist eftir því sem á hjúskapartíma þeirra hefði liðið. Inn á milli hefðu þó vissulega verið góðir tímar og heimilislífið þá gengið betur. Oft hefðu hún og börnin verið kvíðin þegar von hefði verið á ákærða heim úr vinnunni enda ekki hægt að vita fyrir en hann væri kominn hvernig lægi á honum þann daginn.

Aðspurður um ofbeldi af hálfu ákærða gagnvart brotþolum lýsti hún því að það hefði komið fyrir oft en einu sinni að hann hefði sett börnin út úr húsi ef þau voru ekki búin að klæða sig á tilsettum tíma á morgnana. Með því hafi ætlunin verið að kenna þeim að vera fljótari að klæða sig. Þá hafi ákærði iðulega rífið drengina upp á handleggjunum, tekið í hálsból þeirra og öskrað í andlitið á þeim. Einnig hafi hann oft tekið drengina upp og hent þeim inn í herbergi, í sumum tilvikum harkalega. Hún muni jafnframt eftir

atviki þegar þau hafi verið á ferð úti á landi og ákærði skyndilega stöðvað bifreiðina, rokið út úr henni og öskrað í andlitið á öðrum drengjum. Þá lýsti hún því að eitt sinn hefði ákærði verið úti að þrifa grillið og brotapolí A komið grátandi inn og sagt ákærða hafa meitt hann í bakinu. Við skoðun hafi hún séð rispur á bakinu á honum. Einnig lýsti hún því að hún hefði eitt sinn komið heim úr vinnunni og brotapolí B verið allur marinn á lærinu. Hún hafi gert ráð fyrir að hann hafi meitt sig á fótboltaefingu. Síðar hafi henni hins vegar verið tjáð að ákærði hafi ýtt honum niður stiga. Aðspurð minntist vitnið þess ekki að hafa heyrt ákærða hóta drengjunum. Hann hafi þó iðulega niðurlægt bæði þá og aðra á heimilinu, spurt þá hvort þeir væru aumingjar og fleira í þá veru.

Aðspurð kvaðst hún telja að drengjunum hafi því miður liðið mjög illa á heimilinu og þeir verið hræddir við ákærða. Til marks um það hafi bæði brotapolí A og F óskað eftir að fá að vera meira hjá pabba sínum þegar á hafi liðið. Ástandið á heimilinu hafi ekki verið gott og hún hafi einnig getað gert betur sjálf. Þá lýsti hún því að drengjunum hafi liðið mjög illa síðustu ár. Á þeim árum sem þau hafi búið með ákærða hafi þau þó ekki rætt ástandið mikið sín á milli og hún frekar einbeitt sér að því að aðstoða drengina við að takast á við afleiðingar þess.

4.

F, systir brotápola, sagði fyrir dómi að ákærði hefði beitt báða drengina ofbeldi. Hún muni lítið eftir því tímabili sem þau hafi búið með ákærða og eigi því erfitt með að nefna einstök tilvik. Hún muni þó að mikið hafi verið öskrað, rassskellt og rífið í þau. Það hafi bara verið hluti af hinu daglega lífi á heimilinu þótt eðli máls samkvæmt hafi verið dagamunur og sumir dagar betri en aðrir. Þá muni vitnið eftir því að þeim hafi verið hent út úr húsi á nærbuxunum þegar þau hafi verið lengi að koma sér af stað á morgnana. Einnig hafi ákærði stundum rífið í hálsnál þeirra. Hún minnst þess þó ekki að hafa orðið vör við áverka á drengjunum. Brotapolí B hafi þó eitt sinn verið illa marinn á lærinu. Á þeim tíma hafi hann sagt þeim að hann hafi meitt sig á fótboltaefingu. Síðar hafi hann svo greint þeim frá því að ákærði hafi hrint honum niður stiga og þannig hafi hann fengið umræddan áverka. Vitnið hafi mikið haldið sig inni í herbergi til að forðast ástandið. Henni hafi liðið mjög illa á heimilinu og hún verið hrædd við ákærða. Heimilið hafi bara ekki verið góður staður. Erfitt hafi verið að vita ekki hvort dagurinn yrði góður eða slæmur sem hafi að verulega leyti farið eftir því hvernig skapi ákærði hafi verið í hverju sinni. Þá hafi ákærði og móðir þeirra rifist mikið og drengirnir oft verið hræddir. Vitnið hafi þá iðulega tekið þá inn í herbergi til sín og huggað þá. Þau systkinin hafi eitthvað rætt þetta sín á milli í seinni tíð en hún hafi lítið rætt þetta við móður sína.

5.

H, faðir brotápola A og systur þeirra bræðra, F, kvaðst fyrir dómi lítið vita um aðstæður á heimili ákærða og C enda hafi hann ekki búið þar. Eitthvað hafi börnin þó sagt honum en ekki í neinum smáatriðum. Þá hafi börnin oft verið marinn þegar þau hafi komið til hans og hann muni t.d. eftir því að einu sinni hafi brotapolí A verið með stórt handafar á öðrum handleggjum. Eins og gefi að skilja sé þó ekki hægt að segja til um það nákvæmlega hvernig þessir marblettir á börnunum hafi verið til komnir. Börnin hafi greint vitninu frá því að á heimilinu væri mikið rífið í þau og þeim ýtt til og frá. Þau hafi þó ekki greint frá því að hafa verið lamin. Einnig hafi vitnið sjálft upplifað að öskrað hafi verið á þau. Umkvartanir barnanna hafi beinst bæði að ákærða og móður þeirra. Þeim hafi einfaldlega liðið illa á heimilinu og sótt í að vera meira hjá vitninu en þau hafi átt að vera. Þetta ástand hafi haft mikil áhrif á þau og hafi enn.

6.

I, eiginkona H og stjúpmodir brotápola A, skýrði frá því fyrir dómi að hún hefði orðið fyrir mjög alvarlegu heilsufarsáfalli á síðasta ári og minni hennar í kjölfar þess verið brigðult. Hún muni þar af leiðandi því miður lítið og geti því illa svarað spurningum með nokkurri vissu. Þannig muni hún til að mynda ekki eftir að hafa gefið símaskýrslu hjá lögreglu. Það sem hún muni þó sé að börnin hafi verið ósátt á heimili ákærða og C.

7.

E, dóttir ákærða, lýsti því fyrir dómi að það hefðu verið mikil læti á heimilinu, rifrildi og slagsmál á milli barnanna. Þau börnin hafi því eðlilega stundum verið skömmuð. Hún viti ekki til þess að brotapolar hafi orðið fyrir ofbeldi af hálfu ákærða og hafi ekki orðið vitni að slíku. Þegar þeir hafi leitað til hennar

hafi það verið til að kvarta undan móður sinni. Ákærði hafi stundum misst stjórn á skapi sínu og orðið reiður. Sú reiði hafi þó yfirleitt beinst að C. Þegar drengirnir hafi gert eitthvað af sér hafi hann svo stundum skammað þá. Ákærði hafi alveg hækkað róminn og jafnvel öskrað. Hann hafi þó ekki rassskellt þá. Það hafi C hins vegar gert. Ferðir í bifreið hafi gjarnan verið erfðar og bæði ákærði og C oft misst stjórn á skapi sínu við þær aðstæður. Vitnið hafi sjálf reynt að halla sér upp að glugganum og sofna þegar þau hafi verið á ferðinni. Aðspurð kvaðst vitnið ekki minnst þess að ákærði hafi hent brotaþolum inn í herbergi. Bara C. Þá lýsti vitnið því að hún hefði ekki orðið vör við neitt andlegt ofbeldi af hálfu ákærða gagnvart brotaþolum. C hefði hins vegar beitt þau öll, þ.e. bæði ákærða og börnin, andlegu ofbeldi. Loks lýsti vitnið því að hennar upplifun eftir skilnað ákærða og C hefði verið sú að drengirnir söknuðu ákærða. Það hafi svo af einhverjum ástæðum skyndilega breyst.

8.

D, sonur ákærða, lýsti því fyrir dómi að það tímabil sem ákærði hafi verið í hjúskap með C hafi verið strembið. Það hafi þó ekki verið ákærða að kenna meira en öðrum sem á heimilinu hafi búið. Brotaþolar hafi ekki orðið fyrir ofbeldi af hálfu ákærða, hvorki líkamlegu né andlegu. Ákærði hafi kannski einstaka sinnum öskrað á þá. Annað hafi það ekki verið. Aðspurður kvaðst vitnið ekki minnst þess að brotaþolar hafi einhvern tímann verið rassskelltir eða að rifíð hafi verið í þá. Þá kvaðst vitnið muna eftir því að einhverju sinni hafi þau verið á ferðinni í bifreið. Annar hvor brotaþola, vitnið muni ekki hvor þeirra, hafi setið í sætinu fyrir aftan ákærða og verið að sparka í það. Ákærði hafi hótad því að stöðva bifreiðina ef viðkomandi léti ekki af spörkunum. Sá hafi ekki látið segjast og ákærði þá stöðvað bifreiðina og hótad því að henda viðkomandi út.

9.

L, félagsráðgjafi hjá velferðarsviði [...] og málastjóri í barnaverndarmáli brotaþola, kom fyrir dóminn og staðfesti að þær beiðnir um lögreglurannsókn sem gerð er grein fyrir í kafla II.1. hér að framan hafi stafað frá henni, auk þess sem hún staðfesti efni þeirra greinargerða sem umræddum beiðnum fylgdu. Þá kvaðst vitnið sjálf hafa talað við báða brotaþola og þeir greint henni frá ofbeldi af hálfu ákærða, auk þess sem þeir hafi greint henni frá því að hafa orðið vitni að ofbeldi ákærða gagnvart móður þeirra. Vitnið hafi svo haft milligöngu um að koma brotaþolum í meðferð í Barnahúsi sem sé enn yfirstandandi. Þá sé mál þeirra hjá barnavernd enn í vinnslu.

10.

J, félagsráðgjafi hjá [...], kom einnig fyrir dóminn og staðfesti efni þeirra greinargerða sinna sem gerð er grein fyrir í köflum II.11. og II.12. hér að framan. Í vitnisburði hans kom enn fremur fram að brotaþolar hefðu báðir greint honum frá ofbeldi af hálfu ákærða. Þeir hafi báðir lýst ótta við hann og kvíða og að öðru leyti umtalsverðri vanlíðan vegna þess ofbeldis sem þeir hafi orðið fyrir. Aðspurður kvað vitnið brotaþola ekki hafa komið í fleiri viðtöl til hans en þau sem tilgreind séu í umræddum greinargerðum.

11.

Þá kom K, sálfræðingur hjá Barnahúsi, fyrir dóminn og staðfesti efni þeirra vottorða sinna sem gerð er grein fyrir í köflum II.11. og II.12. hér að framan. Í vitnisburði hennar kom fram að brotaþolar væru báðir enn í viðtölum hjá henni og að meðferð væri ekki lokið. Þeir hafi báðir greint henni frá ofbeldi af hálfu ákærða. Hún sé hins vegar að vinna með þær afleiðingar sem það hafi haft í för með sér fremur en brotin sjálf og hún hafi því ekki farið ítarlega ofan í þau með brotaþolum. Þeir greinist báðir með áfallastreituröskun og lýsi áþekktum einkennum. Þeir lýsi t.d. báðir ofurárveknieinkennum. Snöggar hreyfingar valdi þeim ótta og þeir séu hræddir um yngri bróður sinn í umsjá ákærða. Líðan þeirra beggja sé betri nú en í upphafi meðferðar. Þeir hafi t.d. báðir lýst sjálfsvígshugsunum í upphafi en þær séu ekki lengur til staðar.

13.

Loks kom fyrir dóminn lögreglumaður nr. [...] sem stýrði rannsókn málsins. Hún staðfesti allar þær skýrslur sem liggja frammi í málinu og frá henni stafa. Að öðru leyti er ekki efni til að rekja framburð hennar fyrir dómi.

IV.

Málatilbúnaður ákærvaldsins og ákærða

1.

Af hálfu ákærvaldsins er á því byggt að fyrir liggi stöðugur og trúverðugur framburður brotaþola um sakargiftir samkvæmt A- og B-köflum ákæru, sem samrýmist framburði vitna og fyrirbyggjandi greinargerð félagsráðgjafa og vottorði sálfræðings og vætti þeirra fyrir dómi. Á móti standi ótrúverðugur framburður ákærða sem hafi neitað því að kannast við nokkuð það sem honum sé gefið að sök og dregið framangreinda greinargerð félagsráðgjafa og vottorð sálfræðings í efa. Þá sé að engu hafandi framburður ákærða um að umræddar sakargiftir séu runnar undan rifjum fyrrverandi eiginkonu hans sem hafi fengið alla til að bera á hann sakir í miklum smáatriðum. Sé þannig fram komin lögfull sönnun um sekt ákærða og því beri að sakfella hann samkvæmt ákæru. Af lögskýringargögnum með 218. gr. b almennra hegningarlaga nr. 19/1940 sé ljóst að virða beri framferði ákærða í heild frá 2013–2019 og ráði mestu sú viðvarandi ógn og þjáningar sem hann lagði á brotaþola en ekki hvert og eitt tilvik, sbr. til hliðsjónar dóma Landsréttar í málum nr. 119/2022 og nr. 241/2022.

2.

Af hálfu ákærða er á því byggt að engar haldbærar sönnur liggi fyrir því að hann hafi nokkru sinni beitt brotaþola líkamlegu eða andlegu ofbeldi enda hafi það aldrei gerst. Á þessu stóra heimili hafi oft verið mikill ærslagangur, læti og rífrildi milli systkina og eins og við megi búast hafi ákærði stundum þurft að hafa afskipti af börnunum og jafnvel þurft að hækka róminn við þau ef ekki hafi tekist að róa ástandið með öðrum hætti. Ákærði þvertaki hins vegar fyrir að hafa nokkru sinni beitt brotaþola líkamlegu ofbeldi eða líkamlegum refsingum. Þá hafi hann ekki heldur beitt brotaþola andlegu ofbeldi, svo sem öskrað á þá, gert lítið úr þeim eða talað til þeirra með niðrandi hætti líkt og honum sé gefið að sök samkvæmt ákæru. Þá liggi ekkert fyrir um það hvenær hin ætluðu tilvik sem tilgreind séu í ákæru eigi að hafa átt sér stað, auk þess sem lýsingu þeirra sé að öðru leyti fullkomlega ábótavant. Ákærði verði eðli máls samkvæmt hvorki sakfelldur né honum refsað samkvæmt 218. gr. b fyrir meint brot í nánu sambandi fyrir gildistöku umrædds ákvæðis 5. apríl 2016 og því hafi þetta verulega þýðingu. Hvað sem því líði hafi ákærði staðfastlega neitað sök og fái sú sakarneitun stoð í vitnisburðum tiltekinnna vitna. Því beri ótvírætt að sýkna hann. Fari svo ólíklega að ákærði verði að einhverju leyti sakfelldur samkvæmt A- og B-köflum ákæru sé á því byggt að refsing verði höfð skilorðsbundin að öllu leyti vegna þess dráttar sem orðið hefur á rannsókn og meðferð málsins og hversu langt sé um liðið frá því ætluð brot eigi að hafa átt sér stað.

V.

Niðurstaða

1.

Samkvæmt 108. gr. laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála hvílir sönnunarbyrði um sekt ákærða og atvik sem telja má honum í óhag á ákærvaldinu og verður ákærði því aðeins sakfelldur að nægileg sönnun, sem ekki verði vefngd með skynsamlegum rökum, teljist fram komin um hvert það atriði er varðar sekt, sbr. 1. mgr. 109. gr. Tekur þetta mat m.a. til þess hvaða sönnunargildi skýrsla ákærða eigi að hafa sem og skýrslur vitna. Í þessu sambandi geta skýrslur vitna, sem ekki hafa skynjað atvik af eigin raun, sem og önnur óbein sönnunargögn, haft þýðingu, enda sé hægt að draga ályktanir um sakarefnið af slíkum framburði og gögnum. Metur dómari enn fremur, eftir því sem þörf krefur, hvert sönnunargildi þær staðhæfingar hafa sem varða ekki beinlínis það atriði sem sanna skal en ályktanir má leiða af um það, sbr. 2. mgr. 109. gr. Samkvæmt 1. mgr. 111. gr. gildir og sú grundvallarregla að dómur skuli reistur á sönnunargögnum sem færð eru fram við meðferð máls fyrir dómi.

2.

Ákærða er í A- og B-köflum ákæru gefið að sök brot í nánu sambandi og til vara barnaverndarlagabrot gagnvart tveimur börnum fyrrverandi eiginkonu sinnar, brotaþolum A og B, frá 6. mars 2013 til 25. nóvember 2019, með því að hafa, ítrekað, endurtekið og á alvarlegan hátt, ógnað lífi, heilsu og velferð þeirra, með líkamlegu og andlegu ofbeldi og með þeirri háttsemi sinni ítrekað misþyrmt þeim og misboðið þannig að líkamlegri og andlegri heilsu þeirra var hætta búin, sýnt af sér vanvirðandi háttsemi, ruddalegt og ósiðlegt athæfi gagnvart þeim, beitt þá líkamlegum refsingum, móðgað þá og sært,

m.a. með þeim hætti sem frá greinir í ákæruliðum A.I.–A.III. og B.I.–B.III. Er greind háttsemi talin varða við 1. mgr. 218. gr. b almennra hegningarlaga nr. 19/1940, og til vara við 98. gr. og 1. mgr., sbr. 3. mgr., 99. gr. barnaverndarlaga nr. 80/2002.

Í ákæru er þannig farin sú leið að sakarefni er lýst með almennum hætti og án tímasetningar á sérstökum atvikum og er ákærutímabil afmarkað við meint brot ákærða á tímabilinu 6. mars 2013 til 25. nóvember 2019. Við aðalmeðferð máls var ekki upplýst hvernig þetta tímabil væri fundið.

3.

Ákvæði 218. gr. b almennra hegningarlaga nr. 19/1940 um heimilisofbeldi kom nýtt inn í lögum 5. apríl 2016 með gildistöku 4. gr. laga nr. 23/2016 um breytingu á almennum hegningarlögum. Í 1. mgr. 218. gr. b segir að hver sá skuli sæta fangelsi allt að sex árum, sem endurtekið eða á alvarlegan hátt ógnar lífi, heilsu eða velferð núverandi eða fyrrverandi maka síns eða sambúðaraðila, niðja síns eða niðja núverandi eða fyrrverandi maka eða sambúðaraðila, áa síns, eða annarra sem búa með honum á heimili eða eru í hans umsjá, með ofbeldi, hótunum, frelsissviptingu, nauðung eða á annan hátt.

Í athugasemdum sem fylgdu frumvarpi því er varð að lögum nr. 23/2016 kemur fram að lagt sé til að tekið verði upp sérstakt ákvæði í almenn hegningarlög (4. gr. frumvarpsins) um ofbeldisbrot í nánnum samböndum þar sem áhersla sé lögð á það ógnar- eða óttaástand sem sú tegund ofbeldis geti skapað og þá langvarandi andlegu þjáningu, kúgun og vanmátt sem því geti fylgt. Markmiðið sé að tryggja þeim sem þurfi að þola alvarlegt eða endurtekið ofbeldi af hálfu nákominna meiri og beinskeyttari réttarvernd en gildandi refsilöggjöf geri og í því sambandi m.a. vísað til líkamsmeiðingarákvæða gildandi hegningarlaga, sem taki eðli máls samkvæmt einungis til líkamlegs ofbeldis en ekki til andlegs ofbeldis, svo sem kúgana, hótana eða niðurlægingar, sem sé algeng birtingarmynd ofbeldis í nánnum samböndum. Sé hinu nýja ákvæði ætlað að taka á þessum vanda og sé með því horfið frá því að líta á ofbeldi í nánnum samböndum sem samansafn einstakra tilvika og athyglin færð á þá viðvarandi ógn og andlega þjáningu sem það hafi í för með sér. Með lögfestingu 4. gr. verði ofbeldisbrot í nánnum samböndum þannig virt heildstætt og eftir atvikum án þess að sanna þurfi hvert og eitt tilvik fyrir sig. Sé ákvæðinu þannig fyrst og fremst ætlað að ná yfir háttsemi sem staðið hafi yfir í lengri eða skemmri tíma og virða hana sem eina heild þótt því verði jafnframt beitt um einstök alvarleg tilvik. Þá er áréttað það markmið ákvæðisins að auka vernd barna sem búi við ofbeldi. Ákvæðið verndi öll börn sem búi við heimilisofbeldi hvort sem verknaður eða aðferð sem beitt sé til að skapa ástand ógnar, ofríkis eða kúgunar beinist beinlínis gegn þeim eða ekki.

Samkvæmt 1. mgr. 4. gr. frumvarpsins (1. mgr. 218. gr. b almennra hegningarlaga) sé það gert að skilyrði að háttsemi sé endurtekin eða alvarleg svo hún verði refsiverð samkvæmt ákvæðinu. Með því að háttsemi sé endurtekin sé vísað til þess að hún hafi staðið yfir í lengri eða skemmri tíma þannig að telja meggi að viðvarandi ógnarástand hafi skapast, þó þannig að ekki sé útilokað að einstakt brot geti fallið undir ákvæðið ef það ná tilteknu alvarleikastigi. Þá segir í frumvarpinu að ofbeldi í nánnum samböndum geti haft ólíkar birtingarmyndir, svo sem í félagslegu ofbeldi þar sem þolandi sé einangraður frá fjölskyldu og vinum; andlegu ofbeldi þar sem beitt sé grófum og endurteknum uppnefnum, niðurlægingu og ásökunum; fjárhagslegu ofbeldi þar sem gerandi svipti eða takmarki aðgang þolanda að fjármunum þannig að hann líði skort eða þurfi að niðurlægja sig til að biðja um meira fé, eða minni háttar og ítrekuðum hótunum sem beinist hvort sem er að þolanda eða öðrum honum nákomnum. Í þessu ljósi sé lagt til að refsinaemi ákvæðisins verði ekki bundið við verknaði sem nú þegar feli í sér refsiverða háttsemi, þ.e. ofbeldi (217. og 218. gr.), hótanir (233. gr.), frelsissviptingu (226. gr.) og nauðung (225. gr.), heldur taki það jafnframt til þess ef lífi, heilsu eða velferð þolanda er ógnað á annan hátt sem ekki geti falið í sér sjálfstæða refsiverða háttsemi samkvæmt gildandi lögum. Um hið síðarnefnda er tiltekið að ofbeldi í nánnum samböndum geti birst í andlegu ofbeldi þar sem beitt sé grófum og endurteknum uppnefnum, niðurlægingu og ásökunum.

Ákærði byggir m.a. á því að hann verði hvorki sakfelldur né honum refsað samkvæmt 218. gr. b fyrir meint brot í nánnum sambandi fyrir gildistöku hins nýja refsíákvæðis 5. apríl 2016 og vísar í því sambandi til 2. gr. almennra hegningarlaga, sem leggi bann við afturvirkni refsilaga sakborningi í óhag. Þykir verða að leysa úr þessu álitaefni áður en lengra er haldið.

4.

Samkvæmt 1. gr. almennra hegningarlaga skal ekki refsanna manni nema hann hafi gerst sekur um háttsemi sem refsing er lögð við í lögum. Er sú lagaskilaregla nánar útfærð í 1. mgr. 2. gr. en þar segir að hafi refsilöggjöf breyst frá því að verknaður var framinn til þess er dómur gengur skuli dæma eftir nýrri lögum, bæði um refsinaemi verknaðar og refsingu. Aldrei megi þó dæma refsingu nema heimild hafi verið til þess í lögum þegar verk var framið og ekki þyngri refsingu en orðið hefði eftir þeim lögum. Sama leiðir af 1. mgr. 69. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944 og 1. mgr. 7. gr. mannréttindasáttmála Evrópu, sbr. lög nr. 62/1994. Af þeim ákvæðum þykir ljóst að ekki verði refsað fyrir háttsemi sem var ekki refsiverð að lögum þegar verknaður var framinn, að hinum almenna löggjafa sé óheimilt að mæla með afturvirkum hætti fyrir um refsinaemi háttsemi sem var refsilaus á verknaðarstundu og að gera verði strangar kröfur til skýrleika refsheimilda þannig að í lagatexta sé lýst með skýrum og fyrirsjáanlegum hætti hvaða háttsemi löggjafinn hafi ákveðið að varða skuli refsingu.

5.

Í athugasemdum sem fylgdu frumvarpi því er varð að lögum nr. 23/2016 má greina áherslubreytingar á afstöðu löggjafans til heimilisofbeldis, sem m.a. birtist í því að lögfesta sérstakt refsíákvæði um brot í nánu sambandi, sem tryggja þolendum meiri og beinskeyttari réttarvernd en gildandi refsilöggjöf geri. Með hinu nýja ákvæði 218. gr. b sé áherslan lögð á það ógnar- og óttaástand sem heimilisofbeldi geti skapað og þá langvarandi, andlegu þjáningu, kúgun og vanmátt sem því geti fylgt. Refsinaemi hins nýja ákvæðis verði þannig ekki bundið við verknaði sem nú þegar feli í sér sjálfstæða refsiverða háttsemi, svo sem ofbeldi og hótanir, „heldur taki það jafnframt til þess ef lífi, heilsu eða velferð þolanda er ógnað á annan hátt sem ekki getur falið í sér sjálfstæða refsiverða háttsemi samkvæmt gildandi lögum“. Að áliti dómsins benda tilvitnuð ummæli fremur til þess að ákvæðum 218. gr. b hafi ekki verið sérstaklega ætluð afturvirk áhrif. Fær sú ályktun stoð í kröfu 1. mgr. 69. gr. stjórnarskrárinnar um skýrleika refsheimilda.

Ákvæði 218. gr. b felur í sér samsetta og sérhæfða verknaðarlýsingu og telst slík lýsing til rýmkaðra brota í skilningi refsiréttar. Byggir 1. mgr. öðrum þræði á því að lýst háttsemi sé endurtekin og samkvæmt 2. mgr. horfir m.a. til refsþyngingar ef brot hefur staðið yfir í langan tíma. Samkvæmt verknaðarlýsingu hins nýja ákvæðis er um svokallað ástandsbrott að ræða. Sú aðferð að virða tvö eða fleiri brot sem aðeins eitt af brotum felur í sér verulega breytingu frá eldra réttarástandi, ákærða í óhag.

Eins og rakið er hér að framan standa ákvæði 2. gr. almennra hegningarlaga ekki í vegi fyrir því að dæmt verði eftir nýrri refsilögum og refsinaemi verknaðar metið eftir þeim lögum, að því gefnu að háttsemi hafi verið refsiverð að lögum þegar verknaður var framinn. Þó má aldrei dæma þyngri refsingu en orðið hefði eftir hinum eldri lögum. Ef háttsemi var hins vegar refsilaus á verknaðarstundu er í lögum óheimilt að mæla fyrir um refsinaemi með afturvirkum hætti, sbr. 1. mgr. 69. gr. stjórnarskrárinnar og 1. mgr. 7. gr. mannréttindasáttmála Evrópu, sbr. lög nr. 62/1994.

Í máli því sem hér er til meðferðar skortir á að í ákæru eða öðrum málatilbúnaði ákærvaldsins sé greint frá því undir hvaða ákvæði almennra hegningarlaga lýst háttsemi ákærða féll fyrir gildistöku 218. gr. b þann 5. apríl 2016, en slík tilgreining er forsenda þess að dómstólar geti metið og ákvarðað refsingu eftir þeim ákvæðum hegningarlaga sem í gildi voru fyrir það tímamark. Þá er ekki að finna ákvæði í almennum hegningarlögum um að líta beri á viðvarandi brott sem einn verknað sem meta verði með hliðsjón af gildandi lögum á þeim tíma sem síðasti verknaðurinn á sér stað.

Samkvæmt öllu framanrökту þykir slíkur vafi leika á hvort og þá hvernig sú háttsemi sem ákærða er gefin að sök í A- og B-köflum ákæru, á tímabilinu frá 6. mars 2013 til 5. apríl 2016, sé eða hafi verið refsinaem og ber af þeirri ástæðu að sýkna hann af brotum gegn 218. gr. b á tilgreindu tímabili.

6.

Kemur þá til skoðunar hvort ákærði sé sannur að þeirri háttsemi sem honum er gefin að sök í A- og B-köflum ákæru, sbr. ákæruliði A.I.–A.III. og B.I.–B.III. Ekki liggja fyrir nein læknisfræðileg samtímagögn um áverka eða vanlíðan brotþola. Nýtur því í raun ekki við annarra sönnunargagna um ætlaða háttsemi ákærða en framburðar hans, brotþola og annarra fjölskyldumeðlima sem bjuggu á sama heimili. Ræðst niðurstaða máls því að verulegu leyti af mati á áreiðanleika og trúverðugleika framburðar

þeirra fyrir dómi, samanburði á þeim framburði og frásögn þeirra undir rannsókn málsins og hvort og þá hvernig frásögn þeirra fær stuðning í framburði annarra skýrslugjafa og sýnilegum sönnunargögnum málsins, sbr. 115. og 126. gr. laga nr. 88/2008.

7.

Af framburðum ákærða, brotaþola og annarra vitna bæði fyrir dómi og á rannsóknarstigi sem og framlögðum gögnum verður ótvírætt ráðið að aðstæður á sameiginlegu heimili ákærða og C voru ekki góðar á meðan á hjúskap þeirra stóð og þær uppeldisaðstæður sem þau bjuggu börnum sínum óviðunandi. Þá verður af hinu sama ráðið að á þeim aðstæðum í heild ber ákærði ekki einn ábyrgð. Brotaþolar A og B hafa hins vegar hvor með sínu lagi og í samræmi við aldur og þroska borið með skýrum og afdráttarlausum hætti fyrir dómi um ítrekað og langvarandi líkamlegt og andlegt ofbeldi af hálfu ákærða. Gætir innra samræmis í frásögn þeirra hvors um sig um framferði ákærða gagnvart þeim og framferði hans á heimilinu almennt. Hefur sá vitnisburður ekki tekið neinum þeim breytingum sem þykja til þess fallnar að vekja tortryggni um að þeir greini ranglega frá atvikum. Vitnisburður drengjanna samræmist aukinheldur í öllum aðalatriðum dómsvætti L, félagsráðgjafa hjá velferðarsviði [...] og málastjóra í barnaverndarmáli brotaþola, sem hlýddi á fyrstu frásögn þeirra af heimilisaðstæðum og fær einnig stoð í dómsframburði F, systur þeirra, og C, móður þeirra, svo langt sem hann nær, sem og H, föður F og brotaþola A. Þá fær vitnisburður drengjanna um sumt stoð í vitnisburði barna ákærða, E og D, sem báru bæði um að ákærði hefði stundum misst stjórn á skapi sínu við drengina, skammað þá og jafnvel öskrað á þá þótt þau hafi bæði verið afdráttarlaus um það að ákærði hafi hvorki beitt drengina líkamlegu né andlegu ofbeldi. Þá fær vitnisburður drengjanna aukinheldur stoð í dómsvætti J félagsráðgjafa og K sálfræðings sem bæði báru um að drengirnir hefðu greint þeim frá ofbeldi af hálfu ákærða og að báðir glímdu þeir við alvarlegar afleiðingar af því.

Að gættum þessum atriðum þykir vitnisburður brotaþola A og B fyrir dómi trúverðugur um meginsakarefni samkvæmt A- og B-köflum ákæru. Að sama skapi þykir framburður ákærða ótrúverðugur og skýringar hans á mjög áþekktum vitnisburði brotaþola og systur þeirra haldlausar, enda ekkert sem styður að C hafi í fjárhagslegum tilgangi fengið börn sín til að bera á ákærða upplognar sakir í miklum smáatriðum enda hefði þá mátt ætla að hún gerði slíkt hið sama sjálf. Þá verður að virða framburð barna ákærða um að hann hafi hvorki beitt brotaþola líkamlegu né andlegu ofbeldi með hliðsjón af tengslum þeirra við ákærða, auk þess sem bæði ákærði sjálfur og vitni báru ýmist hjá lögreglu eða fyrir dómi að þolinmæli ákærða gagnvart börnum C hefði verið minni en gagnvart hans eigin börnum og því ekki óeðlilegt að börn ákærða hafi skynjað framferði hans á heimilinu á annan hátt en börn C, sbr. 126. gr. laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála. Verður framburður drengjanna því lagður til grundvallar við úrlausn málsins.

Í undirliðum A.I.–A.II. í A-kafla ákæru er ákærða m.a. gefið að sök að hafa á ótilgreindum tíma slegið brotaþola A með virbursta í bakið, gripið um háls hans og lyft honum upp, hent í hann námsbók og rífið í sundur mynd sem hann gerði í skólanum. Í undirlið B.I. í B-kafla ákæru er ákærða svo m.a. gefið að sök að hafa á ótilgreindum tíma ýtt brotaþola B niður stiga, sparkað í hann með hnénu, hrint honum niður af kómmóðu og hrækt á hann. Hvorki af vitnisburðum brotaþola né annarra fyrir dómi verður með nokkurri vissu ráðið hvenær á ákærutímabilinu þessi tilgreindu atvik eiga að hafa átt sér stað. Í kafla V.6. hér að framan komst dómurinn að þeirri niðurstöðu að í ljósi þess vafa sem ríki um hvort og hvernig sú háttsemi sem ákærða er gefin að sök í A- og B-köflum ákæru á tímabilinu frá 6. mars 2013 til 5. apríl 2016 sé eða hafi verið refsinsæm beri að sýkna hann af brotum gegn 1. mgr. 218. gr. b á því tímabili. Þá verða sakargiftir á umræddu tímabili, á grundvelli fyrirliggjandi vitnisburða eða annarra málsgagna, af sömu ástæðu heldur ekki færðar undir verknaðarlýsingu 98. gr. og/eða 1., sbr. 3., mgr. 99. gr. barnaverndarlaga nr. 80/2002. Verður ákærði þegar að þessu virtu því ekki sakfelldur fyrir að hafa slegið brotaþola A með virbursta í bakið, gripið um háls hans og lyft honum upp og hent í hann námsbók, sbr. undirlið A.I. í A-kafla ákæru, fyrir að hafa rífið í sundur mynd sem hann gerði í skólanum, sbr. undirlið A.II. í A-kafla ákæru, eða fyrir að hafa ýtt brotaþola B niður stiga, sparkað í hann með hnénu, hrint honum niður af kómmóðu og hrækt á hann, sbr. undirlið B.I. í B-kafla ákæru. Þá báru bæði ákærði sjálfur og C um það fyrir dómi að þau hefðu slitnið samvistum vorið 2019 og ákærði þá flutt út af sameiginlegu heimili fjölskyldunnar. Í framburði

ákærða sjálfs kom fram að það hefði verið nokkrum dögum fyrir páska sem voru í síðari hluta aprílmánaðar 2019. Verður ákærði því ekki sakfelldur fyrir að hafa viðhaft þá háttsemi sem honum er gefin að sök eftir 1. apríl 2019.

Að öðru leyti er að mati dómsins sannað, svo hafið sé yfir skynsamlegan vafa, að ákærði hafi á tímabilinu frá 5. apríl 2016 til 1. apríl 2019 gerst sekur um þá háttsemi sem honum er gefin að sök í bæði A- og B-kafla ákæru, sbr. undirliði A.I.–A.III. og B.I.–B.III, og að hann hafi þannig, aðallega á sameiginlegu heimili fjölskyldunnar að [...] í [...] ítrekað, endurtekið og á alvarlegan hátt ógnað lífi, heilsu og velferð brotaþola, með líkamlegu og andlegu ofbeldi og með þeirri háttsemi sinni ítrekað misþyrmt og misboðið þeim þannig að líkamlegri og andlegri heilsu þeirra var hætta búin, sýnt af sér vanvirðandi háttsemi, ruddalegt og ósiðlegt athæfi gagnvart þeim, beitt þá líkamlegum refsingum, móðgað þá og sært. Brot ákærða stóðu yfir í langan tíma og misnotaði hann freklega yfirburðastöðu sína gagnvart saklausum börnum. Með framferði sínu skapaði ákærði ógnarástand á heimilinu þar sem drengirnir máttu búast við ofbeldi af hans hálfu svo til hvenær sem var. Er ekki séð fyrir endann á því hve alvarleg áhrif framferði hans muni hafa á sálarlíf þeirra.

Eitt af markmiðum löggjafans með lögfestingu 218. gr. b var að auka réttarvernd barna sem búa við ofbeldi á heimilum. Ákvæðinu er þannig ætlað að vernda öll börn sem eru í þeirri aðstöðu að lífi þeirra, heilsu eða velferð er ógnað, hvort sem athafnirnar sem beitt er til að skapa ógnina beinist beinlínis gegn þeim sjálfum eða þeirra nánustu. Með hliðsjón af því og að öðru framansögðu virtu ber því að heimfæra þá háttsemi sem ákærði er sakfelldur fyrir í heild til refsíákvæða samkvæmt 1. mgr. 218. gr. b. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

8.

Hver sá sem brýtur gegn 1. mgr. 218. gr. b almennra hegningarlaga nr. 19/1940 skal sæta fangelsi allt að sex árum. Samkvæmt framlögðu sakavottorði ákærða hefur hann ekki áður gerst sekur um refsiverða háttsemi. Ber að líta til þess við ákvörðun refsingar hans. Að öðru leyti á ákærði sér engar málsbætur. Þá er ákærði nú sakfelldur fyrir að beita börn sem bjuggu með honum á heimili og voru í hans umsjá ofbeldi um þriggja ára skeið. Með hliðsjón af því og að gættum ákvæðum 1., 2. og 3. töluliðar 1. mgr. og 3. mgr. 70. gr. almennra hegningarlaga þykir refsing hans hæfilega ákveðin fangelsi í 12 mánuði. Er ekki efni til að skilorðsbinda þá refsingu að neinu leyti.

9.

Með þeirri háttsemi sem ákærði er nú sakfelldur fyrir bakaði hann sér skyldu til að greiða brotaþolum miskabætur samkvæmt b-lið 1. mgr. 26. gr. skaðabótalaga nr. 50/1993. Við mat á miskabótum til handa brotaþolum verður að líta til þess að þeir bjuggu við viðvarandi ógnarástand af völdum ákærða um þriggja ára skeið og voru sviptir því öryggi sem þeir áttu með réttu að njóta á heimili sínu. Samkvæmt framlögðum vottorðum K, sálfræðings hjá Barnahúsi, og dómsvætti hennar eru drengirnir báðir greindir með alvarlega áfallastreituröskun og glíma við vanlíðan. Meðferð þeirra beggja er enn yfirstandandi og erfitt að segja hvernig þeim muni vegna að meðferð lokinni. Í vitnisburði K fyrir dómi kom þó fram að líðan þeirra beggja væri betri nú en í upphafi meðferðar. Að þessu virtu og með hliðsjón af dómaframkvæmd Hæstaréttar Íslands og Landsréttar þykja miskabætur til brotaþola hvors um sig hæfilega ákveðnar 1.500.000 krónur. Af hálfu brotaþola A er þess krafist að tildæmdar miskabætur beri almenna vexti frá 14. janúar 2023 og af hálfu brotaþola B er þess krafist að tildæmdar miskabætur beri almenna vexti frá 11. júní 2020 og verður við umkrafinn upphafstíma vaxta miðað í hvoru tilviki fyrir sig. Bótakröfur brotaþola voru svo birtar ákærða 13. júní 2024. Bera tildæmdar fjárhæðir því vexti og dráttarvexti svo sem nánar greinir í dómsorði.

10.

Samkvæmt greindum málsúrslitum verður ákærði í samræmi við 1. mgr. 235. gr. laga nr. 88/2008 dæmdur til að greiða 2/3 hluta sakarkostnaðar, þar með talinna málsvarnarlauna skipaðs verjanda síns og aksturskostnaðar hans, þóknunar tilnefnds verjanda síns á rannsóknarstigi og þóknunar skipaðra réttargæslumanna brotaþola og aksturskostnaðar annars þeirra, sbr. a-lið 1. mgr. 233. gr. sömu laga. Með hliðsjón af eðli og umfangi máls og að teknu tilliti til tímaskýrslu skipaðs verjanda ákærða, Björgvins Jónssonar lögmanns, og leiðbeinandi reglna dómstólasýslunnar nr. 1/2025, þykja málsvarnarlaun hans

hæfilega ákveðin 2.151.090 krónur að meðtöldum virðisaukaskatti og aksturskostnaður hans 11.000 krónur. Þá þykir þóknun tilnefnds verjanda ákærða á rannsóknarstigi, Valgerðar Valdimarsdóttur lögmans, með hliðsjón af tímaskýrslu hennar og sömu leiðbeinandi reglum hæfilega ákveðin 318.060 krónur með virðisaukaskatti. Þóknun réttargæslumanns brotaþola A, Jóhannesar Alberts Kristbjörnssonar lögmans, þykir svo með hliðsjón af eðli og umfangi máls og að teknu tilliti til tímaskýrslu umrædds lögmans og leiðbeinandi reglna dómstólasýslunnar nr. 1/2025 hæfilega ákveðin 970.920 krónur með virðisaukaskatti og aksturskostnaður hans 8.030 krónur. Loks þykir þóknun réttargæslumanns brotaþola B, Húnboga J. Andersen lögmans, með hliðsjón af og að teknu tilliti til hins sama hæfilega ákveðin 820.260 krónur með virðisaukaskatti. Ekki leiddi annan sakarkostnað af málinu. Skal ákærði greiða 2/3 hluta framangreindra málsvarnarlauna, þóknana og aksturskostnaðar, en 1/3 hluti greiðast úr ríkissjóði.

Hulda Árnadóttir héraðsdómari kveður upp dóm þennan. Fyrir uppkvaðningu hans var gætt fyrir mæla 1. mgr. 184. gr. laga nr. 88/2008.

Dómsorð:

Ákærði, Davíð Páll Sigurðsson, sæti fangelsi í 12 mánuði.

Ákærði greiði C fyrir hönd ólögráða sonar hennar, brotaþola A, 1.500.000 krónur með vöxtum samkvæmt 8. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu frá 14. janúar 2023 til 13. júlí 2024, en dráttarvöxtum samkvæmt 1. mgr. 6. gr. sömu laga frá þeim degi til greiðsludags.

Ákærði greiði C fyrir hönd ólögráða sonar hennar, brotaþola B, 1.500.000 krónur með vöxtum samkvæmt 8. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu frá 11. júní 2020 til 13. júlí 2024, en dráttarvöxtum samkvæmt 1. mgr. 6. gr. sömu laga frá þeim degi til greiðsludags.

Ákærði greiði 2/3 hluta 4.279.360 króna sakarkostnaðar, sem samanstendur af 2.151.090 króna málsvarnarlaunum skipaðs verjanda hans, Björgvins Jónssonar lögmans, og 11.000 króna aksturskostnaði hans, 318.060 króna þóknun tilnefnds verjanda ákærða á rannsóknarstigi, Valgerðar Valdimarsdóttur lögmans, 970.920 króna þóknun skipaðs réttargæslumanns brotaþola A, Jóhannesar Alberts Kristbjörnssonar lögmans, og 8.030 króna aksturskostnaði hans og 820.260 króna þóknun skipaðs réttargæslumanns brotaþola B, Húnboga J. Andersen lögmans.